

Jordens framtid: efter oss syndafloden?

Det är svårt att vara optimist. Jordens resurser brandskattas allt hårdare och storföretagens utspel ökar klyftorna mellan rika och fattiga, såväl mellan som inom länder.

Krönika i [SocialPolitik nr 2 2011](#) | Text: Jan Molin | [Prenumerera](#)

[singlepic id=366 w=279 h=377 float=left]Trots två världskrig var 1900-talets första två tredjedelar den globala utvecklingsoptimismens tid. Men 1967 kom Hans Palmstiernas bok *Plundring Svält Förgiftning*. För mig var den en väckarklocka. Min grundfasta tro på att världen utvecklades till det bättre började vackla. Boken visade på att tillväxten förde med sig plundring av våra ändliga naturresurser, förgiftning av vatten och växtlighet och allt fler svältande i u-länderna.

Då var jordens befolkning 3,5 miljarder. I dag är den det dubbla. Och befolkningsökningen fortsätter. 2050 beräknas vi vara nio eller tio miljarder.

I dag vet vi att utvecklingen accelererat. Klimathoten är akuta. Plundringen av våra naturtillgångar är mångfalt större. Våra regnskogar – jordens lungor – avverkas i allt snabbare takt. Åkrarna som ska livnära den allt större befolkningen minskar i areal på grund av uttorkning, erosion, försaltning och genom städernas och trafikapparatens expansion. Allt större arealer används också till grödor som ska ge bioetanol till våra bilar.

Samtidigt ökar välståndet – för några. De rika blir ännu rikare. I Kina och Indien växer en medelklass fram med samma konsumtionsmönster som i väst. Det har bland annat lett till att efterfrågan på kött ökat kraftigt. För att producera ett

kilo nötkött går det åt nio kilo spannmål. Produktionen sker i stora "köttfabriker" ägda av ett fåtal internationella företag. För att få "lönsamma" spannmålsodlingar krävs stora arealer och ett industriellt produktionssystem som förbrukar mycket bränsle och bekämpningsmedel men är föga arbetsintensivt. Aktuella företag köper därför upp mark i länder där hittills ett extensivt nomadjordbruk varit förhärskande, till exempel i Etiopien, Mali och Indien.

EU:s jordbrukssubventioner uppgår till 55 miljarder Euro om året. I USA är motsvarande subventioner ungefär lika stora och riktar sig bland annat till bomullsproducenter. Det leder till en överproduktion som säljs till så kallade världsmarknadspriser. Dessa är så låga att normala jordbruk inte kan konkurrera med dem.

Några exempel: På 1980-talet uppstod ett köttberg i Europa.

Bönderna fick 36 kronor kilot men i Västafrika såldes det för 16. Prisfallet ledde till att de afrikanska böndernas boskap förlorade halva sitt värde. De slaktade då inga djur varför beståndet ökade och betade av de torra markerna långt mer än dessa tålde. Resultatet blev att öknarna bredde ut sig och miljoner miste sin försörjning.

År 2009 ökade EU kraftigt sitt stöd till mjölkproducenterna genom att köpa upp 30 000 ton smör och 109 000 ton mjölkprodukter till ett pris långt högre än det man sedan sålde det till på världsmarknaden. Åter drabbades bönder i till exempel Indien och Afrika där lokala jordbruk slogs ut.

De amerikanska subventionerna har lett till att bomullsbönder i exempelvis Indien och Turkiet inte längre kan försörja sig. I Uzbekistan tvingas skolbarnen avbryta sin skolgång för att repa bomull på fälten utan annan ersättning än mat för dagen.

De globala anslagen till forskning inom jordbruk har minskat på senare tid. Trots det görs på många håll bland annat i utvecklingsländer försök att finna nya sädesslag som är salttåliga och resistenta mot skadeinsekter och växtsjukdomar. Med dem som utgångspunkt arbetade FN fram ett globalt program

för att ge bönderna i den fattiga världen möjligheter att fördubbla sina skördar med nya sädeslag som inte kräver dyra bekämpningsmedel. Men programmet blev inte verklighet. Genom skicklig lobbying från Monsanto och andra storföretag som ju tjänar storkovan på sin kombination av genmodifierade grödor och bekämpningsmedel antogs inga förslag.

Allt detta leder till att miljoner för att inte säga miljarder fattiga bönder och lantarbetare inte kan försörja sig. De flyttar till megastädernas slum. Snart har Lagos och Kairo tjugo miljoner invånare i likhet med Mexiko City och Mumbai. Här är också födelsetalen som högst. Vad händer då dessa miljarder människor inte längre har råd att köpa det allra mest livsnödvändiga – bröd och ris? Alla kommer inte som de indiska bönderna som inte längre kunde försörja sina familjer att ta livet av sig.

Faktauppgifterna om jordbruket är i huvudsak hämtade från Wilfried Bommert *En värld utan bröd* (Daidalos 2011).

Jan Molin är författare och samhällsdebattör. Han är medlem i SocialPolitiks redaktionskommitté.

jan.r.molin@gmail.com